

TYÖELÄMÄ- JA TASA- ARVOVALIOKUNNAN LAUSUNTO 1/2014 vp

**Valtioneuvoston selvitys komission suositukses-
ta neuvostolle komission valtuuttamisesta aloit-
tamaan neuvottelut transatlanttisesta kauppaa
ja investointisopimuksesta EU:n ja Yhdysvalto-
jen välillä**

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Suuri valiokunta on 21 päivänä helmikuuta 2014 lähettänyt jatkokirjelmän 2. UM 14.02.2014 asiassa E 43/2013 vp työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- kaupallinen neuvos Mary-Anne Nojonen ja kaupallinen neuvos Kent Wilska, ulkoasiainministeriö

- hallitusneuvos Liisa Heinonen, työ- ja elinkeinoministeriö
- asiantuntija Eeva Korolainen, Elinkeinoelämän keskusliitto EK
- kansainvälisten asioiden asiantuntija Katja Lehto-Komulainen, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Akava ry
- Suomen Yrittäjät ry
- Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry.

VALTIONEUVOSTON JATKOKIRJELMÄ

Ehdotus

Neuvottelut Euroopan unionin ja Yhdysvaltain välisestä transatlanttisesta kauppaa ja investointikumppanuussopimuksesta (Transatlantic Trade and Investment Partnership, TTIP) käynnistyivät heinäkuussa 2013. Sopijapuolet tähtäävät kunnianhimoiseen, laaja-alaiseen ja vastavuoroiseen kaupan vapautumiseen tavara- ja palvelukaupassa. Neuvottelut sisältävät kolme pääneuvottelualuetta: markkinoille pääsy, sääntelykysymykset ja tullien ulkopuoliset esteet sekä globaalit säännöt. Neuvotteluaiheita näissä kysymyksissä ovat tavarakauppa, alkuperäissäännöt, palvelujen kauppa, investoinnit, julkiset hankinnat, sääntelyn yhdenmukaisuus ja sektori-kohtaiset erityismääräykset, terveys- ja kasvin-suojelutoimet, kaupan tekniset esteet, teollis- ja tekijänoikeudet, kestävä kehitys, tullimenettelyt ja kaupan helpottaminen, energia, raaka-aineet, pienet ja keskisuuret yritykset sekä sopimuksen riitojenratkaisujärjestelmä.

Kaikista kysymyksistä neuvotellaan samanaikaisesti ja kaikki neuvottelualueet tulevat olemaan osa kokonaispakettia. Sopimuksesta teh-

dään ns. elävä sopimus, jossa on jatkotyön mahdollistava tietojenvaihto- ja konsultaatiomekanismit. Neuvotteluissa on tarkoitus edetä nopealla aikataululla, vaikka määräaikaa neuvottelujen päättämiseksi ei ole asetettu. Vaikka useissa neuvottelualueissa on vielä pidättäydytty osapuolten kantojen selvittämisessä, neuvottelut ovat etenemässä tekstipohjaiseen käsittelyyn.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto tavoittelee sopimuksella eurooppalaisten yritysten markkinoillepääsyn parantamista tavara- ja palvelukauppaa vapauttamalla sekä avaamalla nykyistä laajemmin Yhdysvaltain julkisia hankintoja kilpailulle erityisesti syrjiviä kotimaisuusvaatimuksia poistamalla. Valtioneuvosto pitää osapuolten sääntelyn yhdenmukaistamista ja kaupan esteiden poistamista yhtenä keskeisistä sopimuksen mahdollisista hyödyistä, koska tekniset kaupan esteet ovat suomalaisten yritysten yleisimpiä ongelmia Yhdysvaltain markkinoilla.

Valtioneuvoston tavoitteena on edistää sopimuksella kestäviä, taloudellista kasvua ja työllisyyttä tukevia kansainvälisiä investointeja. Investointien osalta sopimus ei saa kuitenkaan estää jäsenvaltioiden oikeutta kehittää syrjimättömästi esimerkiksi terveydenhuoltoa, kuluttajan suojaa, työntekijöiden suojelua tai ympäristön-

suojelua. Sopimus ei myöskään saa vapauttaa sijoittajia niille asetetuista oikeudellisista velvoitteista.

Valtioneuvosto tukee EU:n tavoitteita neuvotella Yhdysvaltojen kanssa Maailman kauppajärjestö WTO:n sopimuksia pidemmälle menevistä säännöistä. Tämän odotetaan edistävän vastaavista säännöistä sopimista muiden kauppakumppaneiden kanssa ja mahdollisesti myös neuvotteluja monenkeskisistä säännöistä.

Olennaista Suomelle on, etteivät eurooppalaiset järjestelmät ympäristön, työntekijöiden, terveyden ja turvallisuuden suojelemiseksi ole uhattuina. Myös sopimuksen kestävyys- ja ympäristöulottuvuus on Suomelle erittäin tärkeä. Valtioneuvosto tavoittelee sopimusmääräyksiä, joilla edistetään tosiasiallisesti kansainvälisten ympäristö- ja työelämän oikeuksia koskevien sopimusten ja standardien noudattamista ja toimeenpanoa yritysten yhteiskuntavastuu mukaan lukien.

Suomi kiinnittää erityistä huomiota koko neuvottelujen ajan myös avoimuuteen ja läpinäkyvyyteen. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että neuvotteluista annetaan ajantasaista tietoa sidosryhmille ja kansalaisille neuvottelujen eri vaiheissa. Myös jäsenvaltioiden vaikutusmahdollisuudet sopimuksen sisältöön tulee taata jatkosakin.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta yhtyy valtioneuvoston kantaan ja suhtautuu myönteisesti EU:n ja Yhdysvaltain välisestä TTIP-sopimuksesta neuvottelemiseen. Yhdysvallat on jo tällä hetkellä Suomelle EU:n ulkopuolisista markkinoista toiseksi suurin, ja kauppataaseen ylijäämämme Yhdysvaltojen kanssa on suurempi kuin minkään muun kauppakumppanimme kanssa. Mikäli tavoite tasapainoisesta sopimuskokonai-

suudesta toteutuu, sopimuksen voidaan arvioida saavan aikaan myönteisiä taloudellisia ja työllisyysvaikutuksia myös Suomessa ja omalta osaltaan helpottavan myös työntekijöiden liikkuvuutta. Komission esittämän arvion mukaan pienet ja keskisuuret yritykset hyötyisivät sopimuksesta suhteellisesti enemmän kuin suuret yritykset, koska kaupan vapauttaminen mahdollistaisi monille pk-yrityksille nykyistä kustannustehokkaamman tavan päästä Yhdysvaltain markkinoille, mikä myös toisi uusia työpaikkoja Suomeen.

Lausunnossaan valiokunta ottaa kantaa niihin neuvottelujen kohteena oleviin kysymyksiin, joissa työelämäulottuvuus on otettava huomioon tasapainoisen sopimuskokonaisuuden aikaansaamiseksi. Näitä kysymyksiä ovat erityisesti kysymykset investointisuojusta, teknisen sääntelyn yhteensovittamisesta ja teknisten esteiden purkamisesta sekä tavoite tukea kunnollisten työolojen edistämistä tehostamalla Kansainvälisen työjärjestön (ILO) normien täytäntöönpanoa kestävä kehityksen kysymyksistä neuvoteltaessa. Valiokunta pidättäytyy lausunnossaan esittämään vain eräitä yleisiä näkemyksiä neuvotteluissa esille nostettavista kysymyksistä, koska neuvottelut eivät vielä ole edenneet tekstipohjaiseen käsittelyyn. Sopimuksen tosiasiallisia vaikutuksia tai sen tuottamaa lisäarvoa neuvottelujen kohteena olevissa kysymyksissä on näin ollen vielä vaikea arvioida. Kokonaiskuvan hahmottamista vaikeuttaa myös se, että komissio on ilmoittanut arvioivansa uudestaan investointisuojan ja siihen liittyvän sijoittaja-valtio-riitojenratkaisun osalta asetettuja EU:n tavoitteita kevään aikana toteutettavan julkisen kuulemisen seurauksena.

Tasapainoisen neuvottelutuloksen saavuttamiseksi valiokunta pitää tärkeänä, että sopimukseen sisällytettävät investointisuoja, sääntelyn yhteensovittamista ja teknisen sääntelyn purkamista koskevat kirjaukset eivät vaaranna tasapuolisen ja syrjimättömän lainsäädännön kehittämistä Suomessa ja EU:ssa. Korkeatasoisen terveyden-, turvallisuuden, kuluttajien-, työ- ja ympäristönsuojelun turvaamisen ja toteuttamisen on oltava mahdollista Suomessa ja koko EU:n alueella myös jatkossa. Neuvottelut eivät myöskään tosiasiallisesti saa johtaa olemassa olevan sääntelyn tason laskuun. Valiokunta kiinnittää tässä yhteydessä erityistä huomiota EU:n kemikaalilainsäädäntöön (REACH) myös työturvallisuutta sääntelevänä normistona. Valiokunta viittaa tältä osin asiantuntijakuulemisissa esitettyyn huoleen siitä, että väärin toteutettuna sääntelyn yhteensovittamisella ja sen purkamisella voi olla kielteisiä vaikutuksia työturvallisuus- ja ter-

veyskysymyksissä. Palvelujen osalta valiokunta pitää perusteltuna neuvottelukantana sitä, että Suomen tulee voida päättää itsenäisesti lakisäateisten julkisten palvelujen järjestämistavasta. Investointisuojan osalta valiokunta korostaa lisäksi, että sopimus ei saa vapauttaa sijoittajia niille asetetuista oikeudellisista velvoitteista. Investointisuoja ei itsessään voi taata markkinoillepääsyä, vaan vain maan lakien ja määräysten mukaan maahan tehdyt sijoitukset nauttivat investointisuojusta.

Tasapainoisen neuvottelutuloksen aikaansaamiseksi valiokunta pitää perusteltuna neuvottelulähtökohtana EU:n aikaisemmissa kauppasopimuksissa omaksuttua linjaa sisällyttää sopimuksiin kestävä kehitystä koskevaa sääntelyä, joka kattaa ympäristökysymysten lisäksi keskeiset työelämän perusperiaatteet kestävä kehityksen seurantarjestelmä mukaan lukien. Valiokunta tukee valtioneuvoston tavoitetta nostaa näitä kysymyksiä esille läpileikkaavasti neuvottelujen eri osa-alueilla ja katsoo, että tavoitteeksi on asetettava sellaiset sopimusmääräykset, joilla edistetään ja vahvistetaan kansainvälisten työelämän oikeuksia koskevien normien noudattamista ja täytäntöönpanoa sekä Kansainvälisen työjärjestön ILO:n asemaa, mahdollistetaan rikkomuksiin puuttuminen riittävän tehokkaasti sekä tuetaan yritysten sosiaalista yhteiskuntavastuuta koskevia, kansainvälisesti tunnustettuja standardeja. Valiokunta toteaa, että toimiva globalisaatio edellyttää yhteisiä sääntöjä, jotka luovat yrityksille ja työntekijöille ennustettavan ja läpinäkyvän toimintaympäristön, varmistavat reilun kilpailun sekä ottavat huomioon myös kestävä kehityksen periaatteen.

Lopuksi valiokunta kiinnittää erityistä huomiota tarpeeseen varmistaa EU:n ja Suomen toiminnan avoimuus ja läpinäkyvyys sopimusneuvottelujen aikana. Neuvotteluista on myös annettava ajantasaista tietoa sidosryhmille ja kansalaisille. Valiokunta painottaa lisäksi eduskunnan tiedonsaanti- ja myötävaikutusoikeuden toteutumisen tärkeyttä myös jatkossa neuvottelutavoitteiden ja sopimustekstin täsmentyessä.

Lausunto

Lausuntonaan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 25 päivänä maaliskuuta 2014

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Tarja Filatov /sd	Elisabeth Naucclér /r (osittain)
vpj.	Anne-Mari Virolainen /kok	Annika Saarikko /kesk (osittain)
jäs.	Sanni Grahn-Laasonen /kok	Kristiina Salonen /sd
	Satu Haapanen /vihr (osittain)	Arto Satonen /kok
	Anna Kontula /vas	Mikko Savola /kesk (osittain)
	Jari Lindström /ps	Eero Suutari /kok (osittain)
	Eeva-Maria Maijala /kesk	Katja Taimela /sd (osittain)
	Lea Mäkipää /ps	vjäs. Laila Koskela /ps (osittain).
	Merja Mäkisalo-Ropponen /sd	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Anna Sorto.

ERIÄVÄ MIELIPIDE

Perustelut

Valiokunnan lausunto on pääpiirteissään aiheellinen ja kannatettava ottaen huomioon, että neuvottelut ovat kesken ja sopimuksen yksityiskohdaisempi arviointi siten vielä mahdotonta.

Kannan kuitenkin huolta siitä, että sen paremmin valtioneuvoston selvityksessä kuin valiokunnan lausunnossakaan ei oteta selkeää kantaa siihen, missä määrin tuleva sopimus voisi sitoa valtioiden oikeutta päättää julkisten palvelujen järjestämistavasta.

Aiemmissa vapaakauppasopimuksissaan EU on rajannut sitoumuksensa sosiaali-, terveys- ja koulutuspalveluissa koskemaan vain yksityisesti rahoitettuja palveluja ja varannut siten kaikki oikeudet asettaa ehtoja haluamallaan tavalla julkisesti rahoitettuihin palveluihin. EU:n aiemmat kauppasopimukset eivät myöskään velvoita yksityistämään julkisia palveluja, eikä niillä rajoi-

teta oikeutta palauttaa näitä palveluja kilpailutuksen jälkeen takaisin julkiseen tuotantoon.

Demokratian kannalta on olennaista, että emme sido itseämme sopimuksiin, jotka voisivat estää kunta- ja valtiotasolla valitsemasta tarkoituksenmukaisinta tapaa palveluiden järjestämiseen. Siksi on perusteltua säilyttää neuvottelulähtökohtana EU:n aiemmissa kauppasopimuksissa omaksuma linja sulkea tietyt herkätkä sektorit (kuten julkiset palvelut ja luonnonvarojen hyödyntäminen) TTIP-sopimusneuvottelujen ulkopuolelle.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän,

että valiokunta asettuu tukemaan neuvottelukantaa, jossa neuvottelujen ulkopuolelle rajataan lakisääteisten lisäksi myös muut julkiset palvelut.

Helsingissä 25 päivänä maaliskuuta 2014

Anna Kontula /vas